

КРУГЛОВА НАТАЛІЯ, студентка IV курсу Інституту педагогічної освіти Миколаївського національного університету ім. В. Сухомлинського

РОЛЬ Т.Г.ШЕВЧЕНКА ТА ЙОГО ТВОРЧОСТІ У СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Чи можна нам уявити українську культуру без славетного імені Тараса Григоровича Шевченка? Чи можна нам уявити світову культуру без цього видатного українського сина і поета? Звичайно, це питання риторичне. Важко знайти українця, який би не знав хоча б кількох шевченкових рядків.

Саме Шевченко є основоположником нової української літератури і родоначальником її революційно-демократичного напрямку. Саме в його творчості повно розвинулися ті начала, які стали провідними для передових українських письменників другої половини XIX – початку XX століть. Шевченко перший в українській літературі виступив як істинно народний поет, твори якого з усією повнотою відбили почуття й думки трудящих мас, їх віковічні визвольні прагнення.

Попередники великого поета в українській літературі в своїх творах критикували окремі явища тогочасного життя, як-от: знущання поміщиків з селян, хабарництво чиновників. Шевченко ж виступив як грізний суддя і обличитель усього самодержавно-кріпосницького ладу, як непримиренний ворог поміщиків і царизму. У його творах змальований новий позитивний герой – борець проти самодержавно-поміщицького ладу, борець за щастя народу.

Творчість великого народного поета внесла в нашу літературу незнане багатство тем і жанрів, прилучила її до кращих досягнень світової літератури.

Шляхом Шевченка пішли найвидатніші передові українські письменники наступного часу – Марко Вовчок, Панас Мирний, Іван Франко, Павло Грабовський, Леся Українка та ін.

Шевченко відіграв важливу історичну роль у розвитку української літературної мови. Він установив ту структуру української літературної мови, яка збереглась у всьому істотному як

основа сучасної мови, тобто розвинув і утвердив певний склад словника і граматичний лад української мови, які стали нормою і зразком для письменників, преси, театру тощо.

Попередники Шевченка в українській літературі, починаючи з Котляревського, використовували в своїх творах живу народну українську мову, а також скарби усної народної творчості, але це використання було ще обмеженим, відповідно до не досить широких тем і літературного стилю цих письменників. Крім того, вони ще не позбулися діалектних, вузькомісцевих елементів.

Норми української літературної мови, створені на народній основі, дала поезія Шевченка. Основні мовні джерела великий народний поет черпав із скарбів фольклору і живої розмовної мови. Він відібрав від загальнонародної мови все найбільш істотне і яскраве і розкрив у своїй творчості багатство, гнучкість, красу і милозвучність українського слова.

Царизм репресіями прагнув зупинити лавину народної шани й любові до великого сина України, а вийшло навпаки. З 1918 року вшанування пам'яті великого Кобзаря 9 березня стало в нашій країні щорічним і всенародним. Відкрито пам'ятники поетові в Києві, Каневі, Харкові та в інших містах України, могилу великого Тараса оголошено заповідником, ім'я Шевченка присвоєно Київському університетові, театру опери та балету; масовими тиражами видаються його твори, відкрито Державний музей Т.Г. Шевченка, його ім'я присвоєно навчальним закладам і науковим установам, вулицям, бульварам, площам, пароплавам.

Починаючи з 1962 року, щорічно присуджуються Державні премії України імені Т.Г. Шевченка в галузі літератури і мистецтва.

В умовах складних процесів нашого державотворення, політичного протистояння між національно-патріотичними силами актуальними є заповіді Тараса Шевченка.

Чи не найважливішим у сьогодні є його заклик до єднання всіх здорових сил української нації в ім'я утвердження нашої незалежної держави:

*... «Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата, –
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.
Благословить дітей своїх*

*Твердими руками
І діточок поцілує
Вольними устами.
І забудеться срамотна
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України.
І світ ясний, невичірній
Тихо засіяє...
Обніміться, брати мої,
Молю вас, благаю!»*

Ми всі хотіли б дожити до часу здійснення Шевченкових ідеалів свободи і любові, коли справді нарешті

*... «на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі...»*

Про велич Тараса Шевченка в історії України написав Іван Франко такі слова:

*«Він був сином мужика – і став володарем у царстві духа.
Він був кріпаком – і став велетнем у царстві людської культури.
Він був самоуком – і вказав нові світлі шляхи професорам і книжним ученим.*

Десять літ він томився під вагою російської солдатської муштри, а для волі Росії зробив більше, як десять побідних армій».

Світове значення творчості. Кожний, хто глибоко вивчає творчість великого сина України, неминуче переконується, що має вона світове значення. Ось кілька висловлювань з цього приводу: «Завдяки Шевченкові скарби української душі повною річкою влилися в загальний потік людської культури» (Луначарський); «Тарас Шевченко не має собі рівних у світовій літературі» (Курелла, Німеччина); «Його геній розрісся, як дерево, простягнувши крону над віками» (Камілар, Румунія); «Поки б'ються серця людей, звучатиме і голос Шевченка» (Хікмет, Туреччина); «Він був найбільш народним поетом з усіх великих поетів світу. Поезія Шевченка була явищем єдиним і неповторним. Немає для неї відповідника в світовій літературі» (Якубець, Польща).

Інколи справедливо зауважують, що революційно-демократичних письменників у ХІХ ст. було не так уже й мало, проте жоден з них не піднявся до таких вершин шани і любові народу, як Шевченко. У своїх творах він випромінював на скривджених всю силу великої любові, цілий океан ніжності, а трагедію сироти чи вдови підносив до рівня світової трагедії.

«Кобзар» знаменував собою демократизацію світової літератури, бо з його сторінок чи не вперше заговорили цілі соціальні материки, які залишалися невідомими для елітарної культури — і це було одкровенням.

Не дивно, що твори Кобзаря перекладені всіма слов'янськими мовами, а також грузинською, вірменською, казахською, узбецькою, німецькою, англійською французькою, датською, новогрецькою, іспанською, хінді, японською, в'єтнамською, корейською, румунською, італійською, угорською, малайською, бенгальською та багатьма іншими мовами.

Про все більшу світову славу великого Кобзаря свідчать пам'ятники, встановлені в різних країнах світу: у Палермо (Канада), Бухаресті, Вашингтоні, Нью-Йорку, Парижі тощо.

Шевченко — явище унікальне. Його немає з ким порівняти у письменстві інших народів. Не тому, що він кращий за інших. Йдеться про особливий генотип культури нашої країни.

В ньому вся історія наша, все буття, ява і найпотраємніші сни. Нас просто не існує без нього: Україна — це Шевченко, Шевченко — це Україна. Не знайти такого анатомічного скальпеля, який міг би відділити одне від одного. Синонімічна пара на всі часи.

Уявити себе без Шевченка — все одно, що без неба над головою. Він — вершинна парость родового дерева нашої нації, виразник і хранитель народного духу. Навіть плоть його вознесена на вершину. Іншої такої могили на Україні нема, нема такої могили на всій планеті. Вона — немов козацька вежа, де при наближенні небезпеки запалювали сторожовий вогонь. Вогонь на сторожовій вежі Шевченка не згасає ніколи.

Шевченко для свідомості українців — не просто література. Він — наш всесвіт. Явище Шевченка — виправдання України перед людством, підтвердження нашої національної повноцінності. Слово, яке не співвідноситься з його Словом, — нічого не варте. До Шевченка треба доростати всім життям».

Тарас Шевченко!... Це ім'я дорогоцінною перлиною виблискує у золотій скарбниці світової культури. У славній плеяді безсмертних класиків літератури геніальний співець українського народу по праву стоїть в одному ряду з такими титанами думки і слова, як Гомер і Шекспір, Пушкін і Толстой, Гете і Байрон, Шіллер і Гейне, Бальзак і Гюго, Міцкевич і Бернс, чия мистецька спадщина стала надбанням усього передового людства.

Висновки. Творчість великого Кобзаря належить до вічно живих явищ, які не спиняються на тій точці, на якій застала їх смерть, але далі розвиваються вже в свідомості суспільства. Кожна епоха висловлює про них свою думку, і як би вірно не зрозуміла вона їх, але завжди залишить наступній епосі сказати щось нове й вірніше, і жодна не висловить усього остаточно.

Тарас Шевченко — символ чесності, правди і безстрашності, великої любові до людини. Вся творчість великого Кобзаря зігріта гарячою любов'ю до Батьківщини, пройнята священною ненавистю до ворогів і гнобителів народу. Його думи, його пісні, його полум'яний гнів, його боротьба за світлу долю трудового люду були думами, піснями, гнівом і боротьбою мільйонів.

Поезію Шевченка люблять усі народи. Поет, який віддав усі свої сили боротьбі за визволення рідної України від соціального і національного гніту, виражав прагнення і сподівання всіх народів, всіх прогресивних людей світу.

Вже більше ста років пройшло як перестало битися благородне, мужнє серце геніального поета-революціонера Тараса Григоровича Шевченка. Але світлий образ великого Кобзаря — безсмертний, як і сам народ, що породив його. Вічно нетлінна творчість геніального сина України жива подихом життя, биттям гарячого людського серця. Безсмертна могутня сила його таланту, проникливість і глибина його думки, мужність і ніжність його лірики, гострота і пристрасність його слова, мужність і пісенність його віршів, самовіддана любов його до своєї Батьківщини, до свого народу.